

situacii : avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja k. psihol. n. : spec 19.00.09 «Psihologija dijal'nosti v osoblivih umovah» / Mironec' Sergij Mikolajovich; UCZU. – H., 2007. – 22 s.

7. Ojama M. Klassicheskoe karatje / M. Ojama ; [per. s angl. M. Novysha]. – Moskva : Jeksmo, 2006. – 256 c.

8. Saenko V. G. Pobudova trenuval'nogo procesu sportsmeniv riznoi kvalifikacii, jaki specializujut'sja z kiokushinkaj karate : avtoref. dis. na zdobuttja nauk. stupenja k. psihol. n. : spec. 24.00.01 – Olimpijs'kij i profesijnij sport / Saenko Volodimir Grigorovich; Derzhavnij naukovodoslidnij institut fizichnoi kul'turi i sportu. – Kiïv, 2008. – 22 s.

УДК 159.923.2.800:37

Олександренко К.В., завідувач кафедри іноземної філології ХНУ, м.Хмельницький, e-mail: oleksandrenkok@gmail.com

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У статті викладено особливості соціально-психологічних механізмів розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців із міжнародних відносин та їхня структура. Доведено важливу роль соціально-психологічних механізмів розвитку іншомовної комунікативної компетентності при розробці та застосуванні психотехнологій у навчанні іноземної мови, що дозволить суттєво підвищити рівень її викладання та засвоєння.

Ключові слова: психологічний механізм, соціально-психологічний механізм, іншомовна комунікативна компетентність, психотехнології, майбутні фахівці.

В статье изложены особенности социально-психологических механизмов развития иноязычной коммуникативной компетентности будущих специалистов международных отношений и их структура. Доказано важную роль социально-психологических механизмов развития иноязычной коммуникативной компетентности при разработке и применении психотехнологий в обучении иностранному языку, что позволит существенно повысить уровень ее преподавания и усвоения.

Ключевые слова: психологический механизм, социально-психологический механизм, иноязычная коммуникативная компетентность, психотехнологии, будущие специалисты.

Постановка проблеми. Реалізація програми підготовки майбутніх фахівців із міжнародних відносин можлива лише за допомогою використання нових технологій, які дозволяють більш активно залучити студентів до процесу управління своїм навчанням, від чого у кінцевому рахунку залежить успіх їхньої професійної діяльності. Важливим етапом розробки психолого-педагогічної концепції іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця є аналіз механізмів її розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У психологічній науці термін «механізм» довгий час не отримував чіткого методологічного оформлення. На цій підставі Є.Л. Доценко, досліджуючи поняття «психологічні механізми», визначає їх як «цілісний набір психічних станів і процесів, які реалізують рух до певного результату відповідно до стандартної або такої, що часто зустрічається, послідовності» [1, с. 147].

Особливої уваги заслуговує психологічний підхід до механізмів досліджуваних явищ і процесів, у межах якого увага дослідника фокусується, головним чином, на прогресивних змінах у розвитку, що підвищують організаційний рівень системи і, відповідно, рівень продуктивності процесів діяльності. Так, С.Д. Максименко вважає розуміння внутрішніх механізмів реалізації психічних явищ необхідною умовою усебічного вивчення будь-якого соціально-психологічного явища [2].

Мета статті - визначення сутності понять «психологічний механізм» та «механізм розвитку іншомовної комунікативної компетентності», особливостей соціально-психологічних механізмів розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців із міжнародних відносин.

Виклад основного матеріалу. Під механізмами розвитку іншомовної комунікативної компетентності слід розуміти усю сукупність явищ і процесів, за допомогою яких здійснюється формування і розвиток іншомовної комунікативної компетентності, який відбувається в інтерсуб'єктній взаємодії. Механізмами розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців на усіх рівнях її становлення є соціально-психологічні, соціально-перцептивні, комунікативні, креативні, пізнавальні та дидактичні. В основі механізмів розвитку іншомовної комунікативної компетентності є її сутнісні характеристики та закономірності, що їх виражають, які виявляються у поступальному розвитку іншомовної комунікативної компетентності як інтегративної якості особистості, що є продуктом і метою навчання майбутнього фахівця міжнародних відносин.

За своєю природою іншомовна комунікативна компетентність є інтегративною динамічною структурно-рівневою якістю особистості як сукупність комунікативних і пізнавальних здібностей, пізнавальної активності, мотивації, креативності, готовності до іншомовного спілкування, спрямованих на підвищення ефективності діяльності. В основі її розвитку є соціально-психологічні механізми пізнання, врахування яких становить необхідну умову розвитку і удосконалення професійної комунікативної діяльності майбутнього фахівця. Цим визначається реалізований автором підхід до дослідження соціально-психологічних механізмів розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця. А саме: завдання полягає у тому, щоб найбільш повно виявити ті соціально-психологічні механізми, що є в основі розвитку

іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця, врахування і використання яких дозволяє суттєво підвищити рівень розробки і застосування психотехнологій у навчанні іноземної мови.

До соціально-психологічних механізмів розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця належать механізми, дія яких пов'язана із соціальною природою учасників іншомовної взаємодії. Соціально-психологічні механізми розвитку іншомовної комунікативної компетентності є базовими стосовно інших механізмів, оскільки вони однаково активно діють на будь-якому рівні розвитку іншомовної комунікативної компетентності.

Серед цих механізмів, у першу чергу, пропонується дослідити такий механізм, як опора на соціальні уявлення. Дія цього механізму пояснюється належністю навчальної групи майбутніх фахівців до єдиного соціального цілого, соціум, частиною якого є певні соціальні уявлення. У межах підходу французької школи соціальної психології, очолюваної С. Московісі, соціальні уявлення є елементами духовного життя суспільства, які задають диспозиції інтерпретацій та очікувань, ситуацій взаємодії, що сприймаються індивідом, зокрема, елементів ситуації групової динаміки [3].

Соціально-психологічні механізми розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців діють, насамперед, у ситуаціях групової роботи і належать до соціально-психологічної системи розвитку іншомовної комунікативної компетентності. Ефективність їхньої дії заснована на принципах інтерсуб'єктивності, екстеріоризації та інтеріоризації, міжособистісного навчання. Робота цих механізмів мала б обмежену сферу дії, якби не доповнювалася роботою механізму врахування мотивації. За допомогою цього механізму виявляються соціально-психологічні закономірності, що є в основі мотивації розвитку іншомовної комунікативної компетентності за допомогою механізмів актуалізації потреб розвитку професіонала. При цьому ми підкреслюємо взаємоспрямований характер соціальних впливів, які здійснюються в іншомовній взаємодії як соціально-психологічному впливі особливого типу.

Як показали результати проведеного нами дослідження, до найбільш універсальних виявів цього механізму належить «турбота про іншомовну комунікативну компетентність», що визначається у 98% респондентів, незалежно від таких соціальних чинників, як вік, стать, соціальна група та ін. Можливість розвитку іншомовної комунікативної компетентності в процесі групової роботи зумовлена такими чинниками:

навчальна група, за умови, що її розвитку не перешкоджають жорсткі структурні обмеження, яка еволюціонує у соціальний мікрокосм, зменшену копію соціального всесвіту кожної людини;

учасники групи, завдяки зворотному зв'язку і самоспостереженню

починають розуміти суттєві аспекти своєї поведінки: власних сил, можливостей, обмежень, міжособистісних перекручувань і неадаптивної поведінки і т. д.;

зафіксувавши свою поведінку, людина здатна прийти до усвідомлення своєї особистої відповідальності за власний розвиток;

у результаті такої послідовності людина здатна змінюватися [4-6].

Основні складові частини соціально-психологічного механізму розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця подано на рис.1.

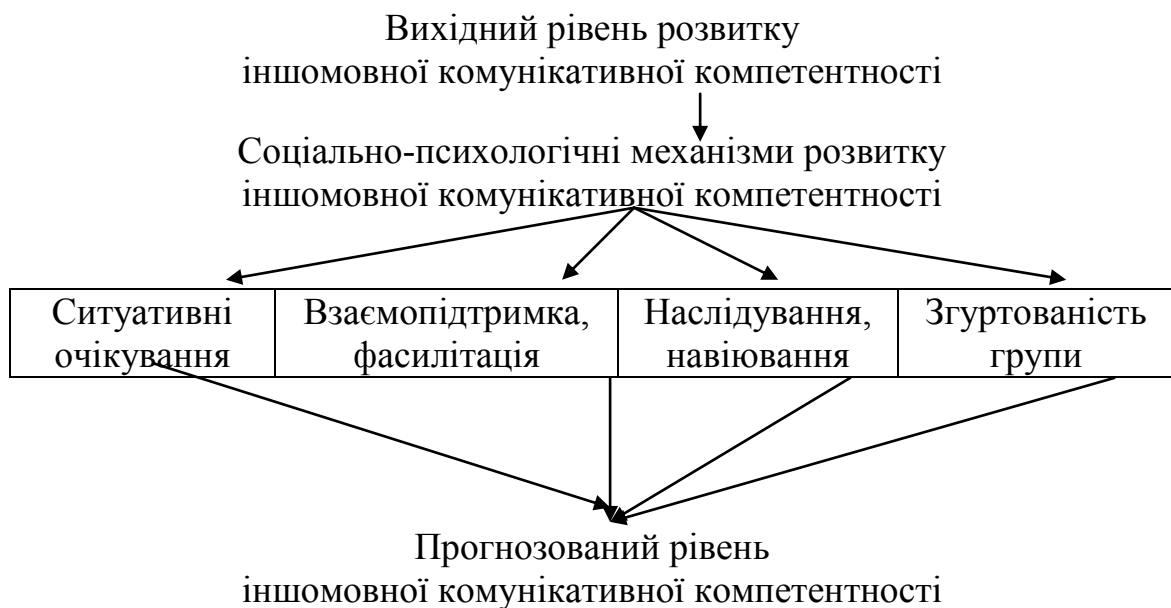


Рис. 1. Соціально-психологічний механізм розвитку іншомовної комунікативної компетентності

Механізм урахування характеристик групової взаємодії є невід'ємною складовою частиною іншомовної комунікативної компетентності, пов'язаної з її груповим характером, що, у свою чергу, виявляється у тому, що іншомовна діяльність завжди відбувається у контексті групових взаємин. Це положення є справедливим незалежно від того, за яким принципом виокремлюється група: за розміром (мікрогрупа – діада, тріада, мала або велика соціальна група); за суспільним статусом – формальна (офіційна) або неформальна (неофіційна) група; за значущістю – референтна або група членства і т. д. Із практики навчання майбутніх фахівців відомо, що різні групові ефекти здатні актуалізувати, корегувати і розвивати іншомовну діяльність.

Терапевтичні чинники групової роботи достатньо широко проаналізовано у спеціальній літературі [7 та ін.]. Узагальнюючи досвід роботи груп навчання, І. Ялом виділяє 11 таких чинників: надання надії, універсальність переживань, постачання інформації, альтруїзм, що

корегує рекапітуляцію первинної сімейної групи, розвиток навичок соціалізації, імітаційна поведінка, міжособистісне (інтерперсональне) наочіння, згуртованість групи, катарсис, екзистенційні чинники.

Надання надії, позитивні очікування від навчання у групі є важливим соціально-психологічним механізмом розвитку мотиваційного компонента іншомовної комунікативної компетентності. В процесі навчання іноземної мови у групі людина здатна відчувати також універсальність переживань, свою подібність з іншими і співвіднести свої стани, почуття, уявлення з аналогічними психологічними утвореннями інших людей. У порівнянні з іншими відбувається усвідомлення, рефлексія різних аспектів власної психіки. Універсальність переживань є соціально-психологічним механізмом розвитку когнітивного компонента іншомовної комунікативної компетентності, що дозволяє майбутньому фахівцеві розширити власні іншомовні знання.

Розвиток когнітивного компонента іншомовної комунікативної компетентності відбувається також через збагачення викладачем майбутніх фахівців інформацією з питань, пов'язаних із наявними проблемами. Інформація, яка пропонується під час занять, має характер навчального інструктування або прямої поради. І в тому, і в іншому випадках вона здійснює прямий та ефективний вплив на розвиток іншомовної комунікативної компетентності, тому що пов'язана з актуальними проблемами, має практико-орієнтовану спрямованість. Альтруїзм або взаємодопомога, які надаються майбутніми фахівцями в процесі навчання іноземної мови один одному, є соціально-психологічним механізмом психологічної підтримки, знаходження впевненості у собі, самовизначення і самоідентифікації.

Соціальне наочіння – розвиток базових соціальних вмінь (емпатія, неконфліктність, вміння слухати, бути зрозумілим для інших і т.д.) – є соціально-психологічним механізмом розвитку іншомовної комунікативної компетентності у сфері вирішення комунікативних і соціально-перцептивних завдань. Відомо, що наслідування, навіювання і переконання є ефективним соціально-психологічним механізмом наочіння. Під час навчання майбутній фахівець може «приміряти» на себе елементи поведінки інших учасників навчання, залишати або відкидати їх у випадку непотрібності. Тому наслідування є соціально-психологічним механізмом експериментування зі своєю поведінкою в процесі навчання іноземної мови, вироблення нових навичок поведінки.

До соціально-психологічних механізмів розвитку іншомовної комунікативної компетентності також належать механізми, дія яких пов'язана із соціальною природою учасників іншомовної взаємодії. Учасниками іншомовної взаємодії можуть бути викладач і студенти, окремі майбутні фахівці і навчальні групи. Групова робота – це один із видів колективної навчальної діяльності. Групове спілкування є проміжної

ланкою між парним і колективним видами спілкування. Для організації такого типу спілкування слід визначити параметри поняття «група». Під групою звичайно розуміється певна кількість студентів (три-п'ять осіб), тимчасово об'єднаних викладачем з метою виконання навчального завдання (завдань), які мають загальну мету і функціональну структуру.

Групова робота доцільна, головним чином, там, де потрібні колективний розум, взаємодопомога, творчість. Наприклад, на занятті з удосконалення мовленнєвих навичок однорідні групи можуть одержати завдання ознайомитися з розмовними текстами, які підібрані з врахуванням рівня їхньої навченості, а потім передати зміст текстів своїм колегам, які працюють з іншими текстами. Це може бути серія розмовних текстів, об'єднаних однією проблемою. Майбутнім фахівцям цікаво буде послухати представника кожної групи, адже зміст тексту буде для них незнайомим. Потім можна провести колективне обговорення проблеми, порушеної у текстах.

Групова форма розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця є нагальною потребою, особливо якщо мова йде про комунікативне навчання, оскільки цей метод передбачає навчання комунікації завдяки спілкуванню. Механізм групової форми організації навчальної діяльності майбутніх фахівців дозволяє вирішити багато проблем формування їхніх професійних якостей. При груповій формі спілкування створюються кращі умови для розвитку вміння говорити. Між студентами відбувається обмін знаннями. Така форма заняття сприяє зростанню мотивації до навчання, зміцнює міжособистісні стосунки і взаєморозуміння. Однією із важливих особливостей групової форми спілкування є те, що діяльність викладача стає більш плідною, змінюється його роль у навчанні. Замість примусу до навчання головним завданням викладача стає сприяння. Він учить оцінювати не лише інших студентів, але й самого себе. Викладач швидше надає допомогу, ніж при фронтальній роботі. Пояснює не лише викладач, але й той, хто навчається.

В історії радянської психолого-педагогічної думки принципово важливим є соціально-психологічний аспект дослідження групової взаємодії, що згодом одержав свій розвиток у межах акмеологічного підходу. Його можна знайти у роботах А.С. Макаренка, де цей принцип було визначено поряд із вирішенням педагогічних проблем колективу. Він полягає у тому, що найважливіша ознака колективу, за А.С. Макаренком, – це не будь-яка спільна діяльність, а соціально-позитивна діяльність, що відповідає потребам суспільства [8]. Розвиваючи цю тезу, можна зазначити, що сутнісною, визначальною ознакою колективу як групи є його спільно-діяльнісна, соціально-позитивна і професійно-продуктивна спрямованість, що забезпечує такі якості індивідів, які належать до неї, як цілеспрямованість,

компетентність, особистісна зрілість, професіоналізм. Іншими словами, стосунки у колективі характеризуються такою особливою властивістю, як визнання найважливішої ролі продуктивної спільної діяльності чинником, що створює колектив та опосередковує усю систему взаємин його членів. Одна з найважливіших тез А.С. Макаренка полягає у тому, що успіх усіх внутрішніх процесів у колективі, забезпечується лише у тому випадку, якщо норми взаємин та організація діяльності усередині колективу будуються на основі відповідності цих зразків більш широкій системі соціальних зв'язків, що характеризують суспільство у цілому.

Рівень розвитку групи визначається, насамперед: спрямованістю колективу, організованістю, підготовленістю і психологічною комунікативністю [9]. На основі зазначених вище параметрів будується континуум реальних груп – від моменту об'єднання раніше незнайомих людей заради певної спільної діяльності і до рівня колективу, обумовленого як момент соціальної зрілості групи. Ця модель, з врахуванням завдань і методів, що виокремлюються зі стратегії самого дослідження, допускає подальшу конкретизацію прогресивного розвитку групи на рівні колективу. У міру підвищення рівня професіоналізації спільної діяльності і супутньої їй соціально-психологічної інтеграції індивідів у колектив, необхідною умовою є, у свою чергу, підвищення їхнього професійно-особистісного рівня, що супроводжується ускладненням і вдосконаленням Я-концепції професіонала. Останній із зазначених процесів немислимий без створення і функціонування продуктивної іншомовної комунікативної компетентності як ефективного засобу перетворення Я-концепції у напрямку її максимальної адекватності, з одного боку, об'єктивним соціально-психологічним, особистісним, професійним якість особистості майбутнього фахівця, з іншого боку, усій системі групових взаємин, що розгортаються у контексті їхньої спільної високопродуктивної професійної діяльності.

Завдяки дії описаних механізмів можна констатувати про реалізацію Я-концепції майбутнього фахівця в його кореляційних взаємозв'язках із Я-концепціями інших суб'єктів системи іншомовної взаємодії. Це явище можна розглядати і як результат дії описаних вище соціально-психологічних механізмів розвитку іншомовної комунікативної компетентності як феномена інтерсуб'єктної взаємодії, і як самостійний механізм, за допомогою якого реалізуються соціально-психологічні закономірності, що впливають на адекватність розвитку іншомовної комунікативної компетентності розв'язуванням професійним завданням.

Зазначимо, що, якщо розглядати іншомовну взаємодію як специфічний тип психолого-педагогічного впливу, то майбутні фахівці є об'єктами впливу. Умовність цієї характеристики, що виокремлюється з орієнтації такого підходу на оптимізацію психолого-педагогічного (зокрема, іншомовного) впливу, є цілком виправданою, оскільки вона має,

головним чином, технологічне значення, так як використовується у межах розробки прогресивних гуманітарних технологій, орієнтованих на досягнення вищого рівня продуктивності соціально-психологічного впливу іншомовної комунікативної компетентності на суб'єктів. Зокрема, як зазначає О.В.Касаткіна, стратегічне завдання, що виникає в процесі психолого-педагогічного впливу, полягає у подоланні «фільтрів» соціально-психологічного захисту суб'єктів, які є об'єктами впливу з боку власне суб'єкта впливу, що дозволяє останньому формувати і розвивати позитивні міжособистісні взаємини, які супроводжуються зростанням привабливості, симпатії, довіри між сторонами інтерсуб'єктної взаємодії, досягати рівня мотиваційного «ядра» особистості об'єкта психолого-педагогічного впливу, у чому і полягає його стратегічна лінія [10]. При цьому, однак, необхідно пам'ятати, що успішна реалізація цієї стратегічної лінії безпосередньо залежить від ступеня врахування суб'єктно-особистісних характеристик суб'єктів, які є об'єктами психолого-педагогічного впливу, комплексним вираженням яких є Я-концепція.

В процесі розвитку іншомовної комунікативної компетентності відбувається закономірний поступальний рух, сходження від нижчих до вищих рівнів, що здійснюється за допомогою застосування механізму розвитку іншомовної комунікативної діяльності. В основі цього соціально-психологічного механізму - соціально-психологічні закономірності, що управляють використанням суб'єктом у процесі іншомовної діяльності наявних у нього знань і вмінь, а також є відповідальними за активізацію його діяльнісних чинників. З врахуванням того, що будь-які форми соціально-психологічної взаємодії, будучи різноманітними, реалізуються у вигляді спілкування, усі положення щодо професійного спілкування безпосередньо стосуються іншомовної діяльності, становлячи загальнокомунікативний компонент характеристики специфічної професійної комунікативної діяльності.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Механізмами розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців є уся сукупність явищ і процесів, за допомогою яких здійснюється формування і розвиток іншомовної комунікативної компетентності, який відбувається в інтерсуб'єктній взаємодії. До них належать соціально-психологічні, соціально-перцептивні, комунікативні, креативні, пізнавальні та дидактичні механізми, серед яких базовими є соціально-психологічні. До власне соціально-психологічних належать механізми, дія яких пов'язана із соціальною природою учасників іншомовної взаємодії, основними з яких є ситуативні очікування, взаємопідтримка та згуртованість групи, зворотній зв'язок, а також елементи наслідування та навіювання.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають у розробці цілісної системи психотехнологій при викладанні іноземної

мови у вищих навчальних закладах з врахуванням та цілеспрямованим використанням соціально-психологічних механізмів розвитку іншомовної комунікативної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доценко Е. Л. Психология манипуляции : феномены, механизмы и защита / Е. Л. Доценко. – М. : МГУ, 1996. – 342 с.
2. Максименко С. Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури : [навч. посіб. для вищої школи] / С. Д. Максименко. – К. : Наукова думка, 1998. – 224 с.
3. Moscovici S. Etude de la représentation sociale de la psychoanalyse : Thèse pour le Doctorat ès Lettres / S. Moscovici. – Paris : Université de Paris, 1960. – 650 p.
4. Марасанов Г. И. Социально-психологический тренинг / Г. И. Марасанов. – М. : Совершенство, 1998. – 208 с.
5. Петровская Л. А. Компетентность в общении. Социально-психологический тренинг / Л. А. Петровская. – М. : МГУ, 1989. – 216 с.
6. Яценко Т. С. Психологические основы активной социально-психологической подготовки будущего педагога к общению с учащимися : дис. ... д-ра психол. наук / Тамара Семеновна Яценко – К., 1989. – 359 с.
7. Ялом И. Групповая психотерапия. Теория и практика. 5-е изд. : пер. с англ. / И. Ялом, М. Лесц. – СПб. : Питер, 2008. – 688 с.
8. Макаренко А. С. Педагогическая поэма / А. С. Макаренко. – М. : ИТРК РСПП, 2003. – 736 с.
9. Уманский Л. И. Критерии диагностики общественной активности групп как коллектива / Л. И. Уманский // Социально-психологические вопросы общественной активности школьников и студентов : ученые записки. – Курск : КГПИ, 1971. – С. 5–19.
10. Касаткіна О. В. Психолого-педагогічні основи розвитку комунікативної компетентності студентів (на прикладі вивчення англійської мови) : дис... канд. психол. наук / Олена Володимирівна Касаткіна. – Рівне, 2007. – 239 с.

ТРАНСЛІТЕРАЦІЙНИЙ ПЕРЕКЛАД СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Docenko E. L. Psixologija manipuljacji : fenomeny, mexanizmy i zashhita / E. L. Docenko. – M. : MGU, 1996. – 342 c.
2. Makcimenko C. D. Psixologija v social'nij ta pedagogichnij praktici: metodologija, metodi, programi, proceduri : [navch. pocib. dlja vishhoї shkoli] / C. D. Makcimenko. – K. : Naukova dumka, 1998. – 224 c.
3. Moscovici S. Etude de la représentation sociale de la psychoanalyse : Thèse pour le Doctorat ès Lettres / S. Moscovici. – Paris : Université de Paris, 1960. – 650 p.

4. Maracanov G. I. Social'no-psixologicheckij trening / G. I. Maracanov. – М. : Covershenctvo, 1998. – 208 с.
5. Petrovckaja L. A. Kompetentnost' v obshhenii. Social'no-psixologicheckij trening / L. A. Petrovckaja. – М. : MGU, 1989. – 216 с.
6. Jacenko T. C. Psixologicheckie osnovy aktivnoj social'no-psixologicheckoj podgotovki budushhego pedagoga k obshheniju s uchashhimicja : dic. ... d-ra psixol. nauk / Tamara Cemenovna Jacenko – К., 1989. – 359 с.
7. Jalom I. Gruppovaja psixoterapija. Teorija i praktika. 5-e izd. : per. s angl. / I. Jalom, M. Lecc. – СРb. : Piter, 2008. – 688 с.
8. Makarenko A. C. Pedagogicheckaja pojema / A. C. Makarenko. – М. : ITRK RCPP, 2003. – 736 с.
9. Umanckij L. I. Kriterii diagnostiki obshhectvennoj aktivnosti grupp kak kollektiva / L. I. Umanckij // Social'no-psixologicheckie voprosy obshhectvennoj aktivnosti shkol'nikov i studentov : uchenye zapiski. – Курck : KGPI, 1971. – С. 5–19.
10. Kacatkina O. V. Psixologo-pedagogichni osnovi rozvitku komunikativnoї kompetentnosti ctudentiv (na prikladi vivchennja anglijc'koї movi) : dic... kand. psixol. nauk / Olena Volodimirivna Kacatkina. – Rivne, 2007. – 239 с.

УДК 159.9.072: 616.89

***Онiщенко Н.В.**, д. психол. наук, професор, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії екстремальної та кризової психології Національного університету цивільного захисту України, e-mail: onishchenko@nuczu.edu.ua*

ОЦІНКА ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ПОСТРАЖДАЛОЇ ДИТИНИ В ОСЕРЕДКУ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

У статті розглядається проблема оцінки стану постраждалої від надзвичайної ситуації дитини. Надається опис об'єктивних та суб'єктивних факторів, за якими проводиться оцінка психоемоційного стану маленького постраждалого. До об'єктивних факторів віднесено вид втрати, яку пережила дитина та комплекс стрес-факторів надзвичайної ситуації, негативний вплив яких зазнала дитина в умовах лиха. До суб'єктивних факторів віднесено вікові, гендерні та індивідуально-типологічні особливості дитини, тобто її соціально-демографічні характеристики, а також розвиненість емоційно-вольової, когнітивної сфер та темпераментальні особливості. Пропонується авторська методика експрес-оцінки психоемоційного стану дитини, яка постраждала від надзвичайної ситуації.

Ключові слова: психоемоційний стан; постраждала дитина; надзвичайна ситуація; екстрена психологічна допомога; експрес-оцінка психоемоційного стану постраждалого.